Vstup a výstup

Karel Richta a kol.

Katedra technických studií Vysoká škola polytechnická Jihlava

© Karel Richta, 2020

Objektově-orientované programování, OOP 02/2020, Lekce 5

https://moodle.vspj.cz/course/view.php?id=200875

Vstup a výstup

- Je realizován pomocí standardních knihoven (<stdio.h> pro C a <cstdio> nebo <iostream> pro C++).
- Může být neformátovaný (binární) nebo formátovaný (textový).
- Neformátovaný vstup/výstup reprezentace dat v paměti a na vstupu/výstupu je stejná. Čtecí/zápisové operace nezasahují do zpracovávané posloupnosti bytů (slabik).
- **Formátovaný** vstup/výstup paměťová (binární) reprezentace je odlišná od textové reprezentace na vstupu/výstupu. Zápisové operace provádí konverzi z paměťové (binární) reprezentace na text. Čtecí operace převádějí textovou reprezentaci zpět na paměťovou binární.

Soubory

- Soubory představují informaci uloženou na vnějším médiu.
- Obsah souboru můžeme interpretovat binárně nebo textově.
- Při binárním zpracování interpretujeme obsah souboru jako posloupnost bytů, tj. hodnot v rozsahu 0..255 (unsigned char).
- Při textovém zpracování interpretujeme obsah souboru jako posloupnost znaků (char). V textových souborech interpretujeme jistou kombinaci bytů jako znak konce řádku. Tato kombinace závisí na systému ovládání souborů v operačním systému:
 - LF (n = 0x0A) UNIX,
 - CR LF ($\r = 0x0D 0x0A$) Windows, DOS,
 - CR (\r = 0x0D) Mac.
- V paměti je konec řádku vždy LF ('\n') :
 - C/C++ knihovna provádí automatickou konverzi na LF (při čtení nahradí posloupnost
 CR LF (CR) znakem LF, při zápisu nahradí znak LF znaky CR LF (CR) dle systému.

Příklad (celá čísla)

Příklad neformátovaného vstupu/výstupu:

Hodnota	v paměti	v souboru
1	00 00 00 01 (4B)	00 00 00 01 (4B)
1000	00 00 03 E8 (4B)	00 00 03 E8 (4B)
1000000	00 OF 42 40 (4B)	00 OF 42 40 (4B)

Příklad formátovaného vstupu/výstupu:

Hodnota	v paměti	v souboru (např.)
1	00 00 00 01	31 (1B)
1000	00 00 03 E8	31 30 30 30 (4B)
1000000	00 OF 42 40	46 34 32 34 30 (5B)

C++ vstup, výstup, datový proud

- Knihovny funkcí v C lze využívat i v C++ (C stdio.h v C++ cstdio).
- Navíc má C++ nové knihovny pro práci s tzv. datovými proudy (standard):
 - iostream,
 - fstream.
- Datový proud zprostředkovatel přenosu (stream) prostředník mezi programem a zdrojem/cílem.
- Vstupní přicházejí data z klávesnice, ze souboru, z jiného programu:
 - Spojuje vstupní zařízení (zdroj) a proud (stream).
 - Spojuje proud s programem.
- Výstupní odcházejí data na obrazovku, na tiskárnu, do souboru, do programu:
 - Spojuje program a proud (stream).
 - Spojuje proud a výstupní zařízení (cíl).
- Fyzická realizace pomocí vyrovnávací paměti (streambuf) při výstupu je po zaplnění uvolněna, při libovolném příkazu vstupu je vyrovnávací paměť uvolněna.

Formátovaný výstup v C++

Knihovna <iostream> - operátor <<

- operátor << připojí k výstupnímu proudu formátovaná data
- formátování je definováno pro základní typy
- pro uživatelské typy je třeba operátor << přetížit novým významem
- konverze jsou automatické, není nutno je explicitně uvádět
- parametry pro konverze se nastavují pomocí manipulátorů.

Příklad:

```
int a = 10;
double b = 2.5;
const char * c = "Hello";
cout << "a= " << a << " b= " << b << " c= " << c << endl;</pre>
```

Formátovaný vstup v C++

Knihovna <iostream> - operátor >>

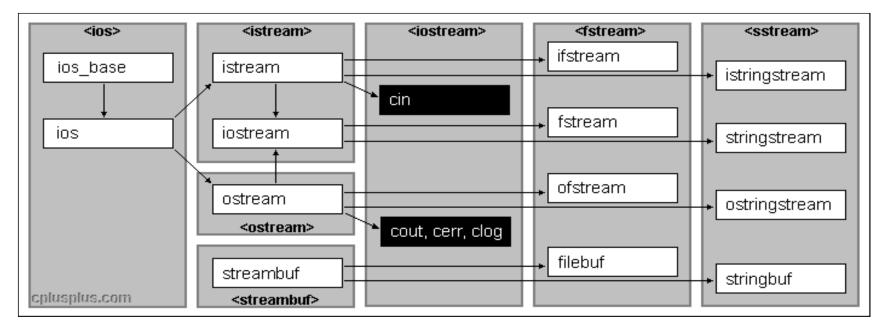
- operátor >> přečte ze vstupního proudu formátovaná data
- formátování je definováno pro základní typy
- pro uživatelské typy je třeba operátor >> přetížit novým významem
- konverze jsou automatické, není nutno je explicitně uvádět
- parametry pro konverze se nastavují pomocí manipulátorů.

Příklad:

```
int a;
double b;
char c[40];
cin >> a >> b >> c;
```

C++ vstup, výstup, hiearchie tříd

- Abstraktní třída ios_base (vlastnosti proudu otevřený, binární)
 - ios ukazatel na streambuf
 - istream metody vstupu + operator >>
 - ostream metody výstupu + operator <
 - iostream cin, cout, cerr (bez vyr. paměti), clog.
- Objekt reprezentuje proud (řídí tok) má atributy o proudu (čís. základ) + adresu vyrovnávací paměti.

Soubory mimo standardní prostředí

- metody: open(jméno, mód), lze volat jako konstruktor; close()
- módy: textový (default) nebo binární
- operátory >> a << pro formátovaný vstup/výstup (textové soubory)
- metody get a put pro formátovaný vstup a výstup (textové soubory)
- metody read a write pro binární soubory
- Příklad: zápis do textového souboru

```
#include <iostream>
#include <fstream>
using namespace std;
int main() {
  ofstream soubor;
  soubor.open("priklad.txt");
  soubor << "Nějaký text" << endl;
  soubor.close();
  return 0;
}</pre>
```

Rozšíření třídy Trojúhelník

 Vytvořte metodu, která zapíše do souboru (název se předá jako parametr) – v textovém režimu – informace o trojúhelníku

Testování stavu souboru

Následující metody vracejí informace o stavu souboru (vracejí typ bool):

- is_open() soubor byl úspěšně otevřen
- bad() předchozí operace čtení nebo zápisu byla neúspěšná
- fail() totéž co bad(), navíc pokud došlo k formátovací chybě
- eof() pozice ve vstupním souboru je na konci souboru
- good() vše je O.K.
- clear() maže všechny příznaky

Objekt cout (standardní prostředí)

- Objekt třídy ostream umí metody pro převod reprezentace vnitřní do znakové, převod číselných typů na proud znaků.
- ostream je přístupný ve jmenném prostoru std.
- Přetížený operátor vložení << (připojení k proudu) existuje pro všechny základní datové typy a má profil:
 - ostream & operator <<(type &)</p>
- Metody třídy ostream:

```
cout.put('A') , cout.put(65);
cout.write(ret,3); // char *ret = "jak se mas";
```

 Vyprázdnění po novém řádku, při očekávání nového vstupu, nebo pomocí fflush(stdout).

Objekt cout - formátování

- Objekty float implicitně 6 des. míst bez koncových 0.
- Třída ios_base definuje manipulátory pro formátování.
- Číselný základ dec, hex, oct volání hex (cout), cout << hex, platí do další změny.
- Členská metoda width nastavuje šířku oblasti do které bude zapsán následující výstupní parametr. volání cout.width(10).
- Nevyužité části oblasti vyplňuje mezerou lze změnit členskou metodou fill() volání cout.fill(´_´), platí než je změněn.
- Nastavení přesnosti float počet číslic (implicitně 6), jinak členská metoda precision() – volání cout.precision(4), platí než je změněna.

Objekt cout - formátování

```
int main() {
    float f = 11.23345543;
    int a = 10;
    cout<<hex;</pre>
    cout.width(10);
    cout<<f;</pre>
    cout<<endl;</pre>
    cout.fill('0');
    cout.width(5);
    cout<<a;
    cout.precision(2);
    cout<<endl;</pre>
    cout<<f;</pre>
    return 0;
```

```
C:\Windows\system32\cmd.exe
11.2335
0000a
11Pokračujte stisknutím libovolné kláv
```

Třída ios_base - metoda setf()

- Obsahuje metodu setf() nastavuje formátování.
- Obsahuje statické konstanty ,které se ovládají setf() cout.setf(maska).
- Konstanty nastavují bitové příznaky maska.
- Přístup ke konstantám přes rozlišovací operátor a třídu ios_base
 - ios_base::showpoint zobrazí des. oddělovač,
 - ios_base::boolalpha bool zobrazí jako TRUE-FALSE,
 - ios_base::showbase pro hexa zobrazí 0x před číslem,
 - ios_base::uppercase pro hexa velká písmena,
 - ios_base::showpos zobrazí plus před kladným číslem.
- Použití cout.setf(ios_base::showpoint);
- Prototyp i s 2 argumenty setf(nastavení bit masky, čistění bitu masky);
- setf(ios_base::hex, ios_base::basefield) uživatelsky nevhodné.

Standardní manipulátory pro cout

- setf() jednodušší varianta jsou manipulátory volají metodu i s konstantami, použití : cout.showpoint(), cout << noshowpoint():
 - boolalpha
 - nobollalpha
 - showbase
 - noshowbase
 - showpoint
 - noshowpoint
 - showpos
 - noshowpos
- Hlavičkový soubor <iomanip>:
 - Lze použít jako manipulátory: setprecision, setfill, setw
 - uppercase
 - nouppercase
 - left
 - right
 - dec
 - hex
 - oct
 - fixed
 - scientific

Objekt cin (standardní prostředí)

- Objekt třídy istream umí metody pro převod znakové reprezentace do vnitřní binární reprezentace.
- Proud istream je přístupný ve jmenném prostoru std.
- Přetížený operátor získání >> (vyjmutí z proudu) existuje pro všechny základní datové typy a má profil:
 - istream & operator >>(typ &)
- Operátor >> přeskakuje bílé znaky v proudu, při zřetězení načítá až do prvního znaku neodpovídajícímu danému typu:
 - cin >> cislo >> ret;
- Chybové stavy proudu: eofbit, failbit, badbit.
- Užití: cin.good(), cin.fail(), cin.eof().
- Vyčištění všech chybových stavů cin.clear() jinak nelze operátor >> použít.
- Extrakce znaků z proudu : cin.ignore () jeden znak:
 - cin.ignore(100,' ') klasicky '\n'

Ošetření vstupních hodnot

```
int main()
    int cislo,a;
    int sum = 0;
   while (1) {
        cout<<"zadej cislo: ";</pre>
        if (!(cin>>cislo))
        break;
        sum+=cislo;
    cout<<"\ncislo je: "<<sum;</pre>
    system("pause");
    return 0;
```

```
zadej cislo: 44
zadej cislo: 66
zadej cislo: h
cislo je: 110Pokračujte stis}
```

Ošetření vstupních hodnot

```
int main() {
   int cislo,a;
   int sum = 0;
   while (1) {
       cout<<"zadej cislo: ";</pre>
       cin>>cislo;
       cin.ignore(); // pro více znaků - ignore s parametrem
        if (cin.fail()){
            cin.clear();
            cin.ignore(); // pro více znaků ignore s parametrem
            break;
        sum+=cislo;
                                              zadej cislo: 22w
                                             zadej cislo: š
   cout<<"\ncislo je: "<<sum;</pre>
                                             cislo je: 661
1Pokračujte stisknutím libovoln
   cin>>a;
   cout<<a;
   system("pause");
   return 0;
}
```

Metody iostream

Metoda get:

- char k; cin.get(k); jeden znak z proudu, vrací TRUE, když konec souboru vrací FALSE
- cin.get(); vrací celočíselnou hodnotu, konec souboru EOF
- istream & get(char *,int, char = '\n'); po načtení nechá '\n'
- istream & getline(char *,int, char = '\n'); po načtení zruší z proudu '\n'
- char ret[50]; cin.get(ret,50);
- přečte-li se více nastaveno failbit
- peek() podívá se do proudu, ale neodebere znak pouze na jeden znak
- reed(adr,100); čte z proudu 100 B

```
char k;
while (cin.get(k)){ //telo }
int k;
while((k = cin.get())!=EOF){ //telo }
```

Vstup a výstup do souboru

- Hlavičkový soubor (knihovna) fstream:
 - ifstream vstup ze souboru (dědí metody z istream),
 - ofstream výstup do souboru (dědí metody z ostream),
 - fstream vstup i výstup.
- Zápis do souboru:
 - Vytvořit objekt ofstream.
 - Inicializovat objekt souborem.
 - Používat metody pro zápis.
- Čtení ze souboru:
 - Vytvořit objekt ifstream.
 - Incializovat objekt souborem.
 - Používat metody pro čtení.
- Ukončení implicitně po skončení platnosti objektu/explicitně metoda close().

Vstup a výstup do souboru

Práce se soubory: open a close na stejném neinicializovaném objektu:

```
int main() {
  char *soubor ="heslo.txt"
  int a;
  ofstream ofile;
         //implicitní konstruktor
  ofile.open(soubor);
  ofile << 14;
  ofile.close();
  ifstream ifile(soubor);
  ifile>>a;
  ifile.close();
  cout<<a:
  return 0;
}
```

```
Používat metodu is open() pro ověření
otevření souboru:
int main() {
  char *soubor = "heslo.txt";
  int a;
  ifstream ifile;
  ifile.open(soubor);
  if (!ifile.is open()) {
     cout << " soubor nelze otevrit";</pre>
 else { ifile >> a; cout << a; }</pre>
  ifile.close();
  return 0;
```

Vstup a výstup do souboru

Lze použít metody:

- get, getline, >>, read blokové čtení i s bílými znaky dle daného počtu,
- put, write blokový zápis daného počtu.

Metody otevření souboru - 2 argument konstruktoru – kombinace položek:

- Typ otevření:
 - ios::in (implicitní pro ifstream)
 - ios::out (implicitní pro ofstream)
 - ios::in | ios::out (implicitní pro fstream)
- Způsob otevření:
 - ios::binary (binární přístup, implicitní je textový)
 - ios::app (přidání na konec, obsah se ponechá)
 - ios::trunc (pokud soubor existuje, tak se vymaže)
- Otevření souboru pro přidání:
 - ofstream fout (file,ios::out|ios::app)

Kopírování souboru

```
Po znacích:
int main() {
  char c; // vyrovnavaci pamet na jeden znak
  ifstream in("text.txt");
  ofstream out("data.lst");
  cout << "Kopie textoveho souboru znak po znaku\n";</pre>
  if (!in.is open()) {
    cout << "Nelze otevrit soubor text.txt\n";</pre>
    exit(1);
  if (!out.is_open()) {
    cout << "Nelze vytvorit soubor data.lst\n";</pre>
    exit(1);
  while (in.get(c)) //nelze použít >> - zruší mezery
    out.put(c);
  out.close();
  in.close();
  cout << "Konec" << endl;</pre>
  return 0;
}
```

```
Po řádcích:
int main() {
  char radek[100]; // pamet na jeden radek
  while (in.getline(radek,100))
    out << radek << '\n';</pre>
  cout << "Konec" << endl;</pre>
  return 0;
```

Kopírování souborů – po znacích

```
#include <iostream>
#include <fstream>
using namespace std;
int main(int argc, char *argv[]) {
  if (argc != 3) {
           cerr << "Použití: " << argv[0] << " vstup výstup\n";</pre>
           return 1;
  ifstream vstup(argv[1]);
  if (!vstup.is_open()) {
           cerr << "Vstupní soubor " << argv[1] << " nelze otevřít\n";</pre>
           return 2;
  ofstream vystup(argv[2]);
  if (!vystup.is_open()) {
           cerr << "Výstupní soubor " << argv[2] << " nelze otevřít\n";</pre>
           return 3;
  char buffer;
  buffer = vstup.get();
  while (!vstup.eof()) {
           vystup.put(buffer);
           buffer = vstup.get();
  vstup.close();
  vystup.close();
  return 0;
```

Binární a textový režim

- Textový režim vše jako text (i čísla) 1.23e07 => uložení 7 znaků.
- Binární režim uložení jako 64b hodnota double.
- Převod zajišťuje operátor << .
- Binární uložení a čtení je rychlejší nejsou konverze, po blocích.
- Textové uložení přenositelné lépe mezi systémy.
- Binární pro přenos se musí napsat aplikace, která rozumí vnitřní reprezentaci.
- Příklad pro Osobu:

```
class Osoba{
private:
    string jmeno;
    int vek;
public:
    Osoba(){}
    int getVek() { return vek; }
    string getJmeno() { return jmeno; }
    Osoba(string jm, int ve) : vek(ve) { jmeno = jm; }
    void tisk() { cout << "/n" << jmeno << " " << vek; }
};</pre>
```

Hlavní program v textovém režimu

```
int main() {
 char c;
 char jmeno[10];
  int vek;
 Osoba poleout[] = \{0soba("Jan",10),0soba("Eva",50),0soba("Jirka",25)\};
 Osoba polein[3];
 ofstream out("text.txt");
  for (int i = 0; i < 3; i++)
    out << poleout[i].getJmeno() << " " << poleout[i].getVek() << endl;</pre>
  out.close();
  ifstream in("text.txt",ios::in);
  int j = 0;
 while (in >> jmeno >> vek) { polein[j] = Osoba(jmeno,vek); j++; }
  polein[0].tisk(); polein[1].tisk(); polein[2].tisk();
  return 0;
```

Hlavní program v binárním režimu

```
int main() {
 Osoba poleout[] = {Osoba("Jan",10),Osoba("Eva",50),Osoba("Jirka",25)};
 Osoba pom;
 Osoba polein[3];
  ofstream out("text.dat",ios::out|ios::binary);
  for (int i = 0; i < 3; i++)
   out.write((char*)&poleout[i],sizeof (poleout[i]));
  out.close();
  ifstream in("text.dat",ios::in|ios::binary);
  int i = 0;
 while (in.read((char*)&pom,sizeof(pom))) {
    polein[j] = Osoba(pom.getJmeno(),pom.getVek());
    j++;
  polein[0].tisk();
 polein[1].tisk();
 polein[2].tisk();
  return 0;
```

Binární vstup a výstup v C++

Neformátovaný vstup a výstup (binární) se provádí pomocí funkcí read, write

```
#include <iostream>
#include <fstream>
using namespace std;
int main(int argc, char *argv[]) {
  // kontrola parametrů - if (argc != 3) ...
   ifstream in(argv[1],ios::binary);
                                                // nutno nastavit binární mód pro vstup
   ofstream out(argv[2],ios::binary);
                                                // nutno nastavit binární mód pro výstup
   char buffer[1024];
                                                // vyrovnávací paměť
  int pocet = 0;
                                                // počet zkopírovaných bloků a posléze bytů
  while (in && out)
                                                // dokud není chyba na vstupu ani na výstupu
      in.read(buffer,1024);
                                                // pokus se přečíst blok velikosti 1024
     out.write(buffer,in.gcount());
                                                // zapiš počet skutečně přečtených bytů (qcount) na výstup
                                                 // přidej blok
      pocet++;
                                                // přepočti bloky na byty až na poslední
   --pocet *= 1024;
                                                // doplň délku posledního bloku
   pocet += in.gcount();
   cout << "Počet zkopírovaných bytů: " << pocet << endl;</pre>
   return 0;
```

Kopírování souborů binárně

```
#include <iostream>
#include <fstream>
using namespace std;
#define SIZE 1024
int main(int argc, char *argv[]) {
  if (argc != 3) {
           cerr << "Použití: " << argv[0] << " vstup výstup\n";</pre>
           return 1;
  ifstream vstup(argv[1],"rb");
  if (!vstup.is_open()) {
           cerr << "Vstupní soubor " << argv[1] << " nelze otevřít\n";</pre>
           return 2;
  ofstream vystup(argv[2],"wb");
  if (!vystup.is_open()) {
           cerr << "Výstupní soubor " << argv[2] << " nelze otevřít\n";</pre>
           return 3;
  unsigned char buffer[SIZE];
  int lng = SIZE;
  while (lng = read(buffer,1,SIZE,vstup)) write(buffer,1,lng,vystup);
  vstup.close();
  vystup.close();
  return 0;
```

Přímý přístup k souboru

- Pozice a posun v souboru:
 - Odkud a kam se bude zapisovat?
 - "Get pointer" místo, odkud se bude číst.
 - "Put pointer" místo, kam se bude zapisovat.
- tellg(), tellp() získání pozice get/put ukazatele (v C jen ftell()).
- Nastavení pozice pro get (ukazatele pro vstup) seekg (v C jen fseek()):
 - seekg(offset, pozice_odkud);
 - ios::beg (začátek souboru), ios::cur (aktuální pozice),
 - ios::end (konec souboru).
- Nastavení pozice pro put (ukazatele pro výstup) seekp:
 - seekp(offset, pozice odkud);
- Počáteční pozice ovlivněna módem otevření.

Přímý přístup – délka souboru

```
#include <iostream>
#include <fstream>
#include <stdlib.h>
using namespace std;
int main() {
        ifstream inp("inputFile.txt", ifstream::binary);
        long delka = 0;
        if (inp != NULL) {
                 inp.seekg(0, inp.end);
                 delka = (long)inp.tellg();
                 cout << "Velikost je " << delka << endl;</pre>
                 inp.close();
         }
        else
                 cout << "Soubor se nepodarilo otevrit\n";</pre>
        system("pause");
        return 0;
}
```

Ukládání informace do souborů (příklad Menu)

- Chceme aktuální menu uschovat pro příští použití.
- Persistentní úschova znamená uložit aktuální stav menu na nějaké vnější médium
 pravděpodobně do nějakého souboru, který přežije ukončení běhu aplikace.
- Pokud má mít taková úschova smysl, musí být možnost menu ze souboru také obnovit.
- Reprezentace menu na vnějším médiu může být rozmanitá, záleží na volbě vývojáře.
- Volby:
 - Binární versus textová reprezentace?
 - Koho pověříme ukládáním a čtením této reprezentace?
 - Jak bude reprezentace strukturována?
 - Jaký formát použijeme (XML, EDI, ...)?
 - Zatím použijeme nejjednodušší formu text (výhoda snadná přenosnost, nevýhoda nelze využít obecné nástroje).

Příklad Menu (pokr.)

```
/* Menu.h - zobrazi volby a precte volbu */
#ifndef MENU_H
#define MENU H
class Menu {
        static const int MAX_VOLEB = 10;
        string nadpis;
        Volba *volby[MAX VOLEB];
        int pocetVoleb;
public:
        Menu(string);
        ~Menu();
        bool pridejVolbu(string);
        int vyberVolbu();
        bool ctiSoubor(string); // pridame nacteni ze souboru
        bool pisSoubor(string); // pridame zapis do souboru
};
#endif
```

Načtení menu ze souboru

```
/* Menu.cpp - nacteni menu ze souboru */
#include "menu.h"
bool Menu::ctiSoubor(string jmeno) {
        ifstream vstup;
        char radek[80];
        vstup.open(jmeno,ios::in);
        vstup.getline(radek,80);
        nadpis = radek;
        pocetVoleb = 0;
        this->pridejVolbu("Konec");
        do {
                vstup.getline(radek,80);
                this->pridejVolbu(radek);
        } while (!vstup.fail());
        vstup.close();
        return true;
};
```

```
Vnější reprezentace menu (textový soubor):

1.řádek = nadpis
2.řádek = 1.volba
3.řádek = 2.volba
4.řádek = 3.volba
...
n.řádek = n-tá volba
```

Zápis menu do souboru

```
/* Menu.cpp - zapis menu do souboru */
#include "menu.h"
bool Menu::pisSoubor(string jmeno) {
  ofstream vystup;
  char radek[80];
  vystup.open(jmeno,ios::out);
  vystup << nadpis << endl;</pre>
  // volbu 0 neukladame
  for (int i=1; i<pocetVoleb; i++)</pre>
      vystup << volby[i]->text << endl;</pre>
  vystup.close();
  return true;
};
```

Příklad vnější reprezentace menu (textový soubor):

Menu pro modifikaci menu
Načtení menu
Zápis menu
Přidání nové volby
Zrušení existující volby
Oprava existující volby
Zobrazení aktuálního menu

Použití menu uloženého v souboru

```
/* MenuTest.cpp - pouziti menu */
#include "menu.h"
int main() {
  Menu *menuTest;
  char jmeno[81];
  cout << "Cteni menu ze souboru" << endl;</pre>
  cout << "Zadej nazev souboru: "; cin.get(c); cin.getline(jmeno,80,'\n');</pre>
  if (menuTest->ctiSoubor(jmeno) == false)
    cout << "Chyba: Nelze precist menu ze souboru " << jmeno << endl;</pre>
          . . . // práce podle precteneho menu
  cout << "Zapis menu do souboru" << endl;</pre>
  cout << "Zadej nazev souboru: "; cin.get(c); cin.getline(jmeno,80,'\n');</pre>
  if (menuTest->pisSoubor(jmeno) == false)
    cout << "Chyba: Nelze zapsat menu do souboru " << jmeno << endl;</pre>
  system("PAUSE");
  return 0;
```

The End